

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע לך-לך תשפ"ה

לך לך מחזן ועד הר הבית, מתי המסע יסתיים?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הקריאה "לך לך", הראשונה מתוך שתיים בספר בראשית, מופיעה בפתחה לפרשתנו, והשנייה בפרשה הבאה - וירא, כשאברהם אבינו נקרא לצאת לדרך כדי להקריב את בנו יחידו "ולך לך אל ארץ המצרים והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך" (בראשית כב, ב).

היכן בדיוק יועלה יצחק על גבי המזבח? לא נתבאר בציווי זה, כשם שלא נתבאר בציווי הראשון, שם מופיע רק באופן כללי "אל הארץ אשר ארצך" (בראשית יב, א). המקום התגלה רק בימי דוד, כאשר התברר היכן צריך לבנות את המקדש. גם הפסוק שקושר בין עקידת יצחק והר הבית נכתב רק על ימי בנו של דוד, "ויהי שלמה לבנות את בית ד' בירושלם בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבסי" (דברי הימים ב' ג, א).

כך התברר המיקום המדויק, שם הקב"ה יתגלה אל בניו, בני אברהם יצחק ויעקב "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה אשר יאמר היום בהר ד' יראה" (בראשית כב, יד).

הניסיון הראשון היה "לך לך אל הארץ אשר ארצך". הניסיון העשירי והאחרון היה ב"לך לך אל ארץ המצרים והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך". תהליך זה מגדיר את הכיוון והמטרה.

ניתן לבטא את הרעיון גם בדרך הבאה. מטרת הליכתו של אברהם לארץ ישראל הייתה להגיע אל ראש ההר, שם יעמד בניסיון הקשה מכולם, כדי שבעתיד יזכו בניו לראות ולהיראות במקום זה, מקום השכנת השכינה ולהיות העם היחיד בעולם, עם מופלא שקשור יותר מכל בני האדם אשר על פני האדמה, לבורא עולם "ונפלינו אנו (משה מקבל התורה) ונעמך מכל העם אשר על פני האדמה" (שמות לג, טז).

הכתוב רומז על הקשר בין עקידת יצחק למציאת המקום בימי דוד, תוך שימוש בלשונות קשורים ואזכורים חוזרים. נפרט חלק מהם:

א. בשני המאורעות בונים מזבח ומעלים עליו עולה, "ויבן שם אברהם את המזבח ... ויקח את האיל ויעלהו לעלה" (שם כב, טו, יג), "ויבן שם דויד מזבח ליקח ויעל עלות ושלמים ... על מזבח העלה" (שמו"ב כד, כה).

ב. בשני המקרים הקב"ה הוא זה שקובע את מקום בניית המזבח.

ג. בשני המאורעות המלאך מופיע, "ויקרא אליו מלאך ד' מן השמים" (בראשית כב, יא וכן שם טו) "וישא דויד את עיניו וירא את מלאך ד' עמד בין הארץ ובין השמים" (דבה"א כא, טז).

ד. גם אברהם וגם דוד פועלים בבוקר "וישכם אברהם בבוקר" (בראשית כב, ג), "ויקם דוד בבוקר" (שמו"ב כד, יא).

ה. בשני המאורעות פרק הזמן המוזכר שווה, "ביום השלישי" (בראשית כב, ד), "שלושת ימים" (דבה"א כא, יב).

המשמעות היא שבימי דוד מסתיים ההליך שהחל בתקופת האבות, עם עלייתו של אברהם אבינו לארץ ישראל, שסלל "במעשה אבות סימן לבנים", את הדרך לעם ישראל, את דרכו לארץ ישראל.

אברהם, שהיה גר בארץ (בראשית כג, ד), הכין את הקרקע להתקיימות הברכה שקיבל בתחילת פרשתנו: "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך ויהיה ברכה: ... ונברכו כך כל משפחת האדם" (בראשית יב, ג-א).

המטרה היא שעם ישראל, יקים מדינה עצמאית בארץ ישראל, שתהיה אור לגוים. מדינה שיהיה לה צבא שיבטיח את עצמאותה, ושחלקים משמעותיים שלו יהיו כתלמידיו של אברהם - לומדי תורה וגם לוחמים עזי נפש, וכתלמידיו של דוד המלך, שהיה עדינו העצמי בבית המדרש, וקשה כעץ כשיצא להילחם את מלחמות ד'. תלמידים אלה יזכו לבנות את בית המקדש, שבו ישמעו תפילותיהם של ישראל "תשמע השמים" (מלכים א' ח, לב).

מדינה עצמאית זו תעורר התפעלות בין לאומית, ותשמש בסיס להתפשטות אמונת הייחוד בעולם, ממרכזו בירושלים בהר הבית, לשם הגיע אברהם מתוך הקשבה לציווי "לך לך".

הבה נתפלל כי כשם שחזון הנביאים אודות קיבוץ הגלויות מתקיים לנגד עינינו, מתוך קיום

"נאם אדני-ד' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עלי לונקבציו", נזכה גם לקיום הנבואה הסמוכה

"והביאותים אל הר קדשי ושמתחיתם בבית תפילתי ... כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים" (ישעיהו נז, ח-ז).

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לעיני הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

לעיני זשבת

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	הרב ראובן וגב' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' מאיר וגב' שרה ברקפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר יצחק וגב' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד
גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה וגב' שושנה בת שרה		

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St., Jerusalem

www.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חמדת השבת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

בקיאותנו בחלוקת פסוקי התורה

פרשתנו, פרשת לך לך, פותחת בתשעה פסוקים העוסקים בציווי לאברם ללכת לארץ אשר ה' יראה לו. הוא מגיע לשכם, אלון מורה, בית אל, העי, ומשם ממשיך נגבה. בכך מסתיימים תשע הפסוקים וישנה הפסקה של פרשה פתוחה, לפני הרעב והירידה למצרים. ביום שני, באחד המניינים, הקורא קרא שלושה פסוקים לכל עולה, וסיים לפני הפרשה הפתוחה. הפסוקים אינם קצרים, ולכן הציבור לא שת לבו לכך שהקורא לא קרא עשרה פסוקים. רק אחרי החזרת ספר התורה מישהו עיין ושם לב לכך שלא קראו עשרה פסוקים. נשאלתי אם על הציבור לחזור ולהוציא ספר תורה ולקרוא שנית.

האמת שזהו מצב די חריג. בדרך כלל הציבור יודע לומר לבעל הקורא להמשיך עד לפסוק יג, כנהוג. שאלה זו נפוצה יותר בתחילת פרשת תצווה. פרשת תצווה פותחת בשני פסוקים ארוכים יחסית, ולאחר מכן רווח של פרשה פתוחה. לולא שהיו אלו שני פסוקים בלבד היה זה מקום אידיאלי לעצירה בשני וחמישי. פעמים רבות הקורא מתבלבל ועוצר, בשל הרווח, ולמרות שהציבור יודע שאמורים להמשיך, לא מקפידים עליו, שכן הוא יכול להוסיף את הפסוקים שלא קרא בעלייה הבאה. אילו היו כאן שלושה פסוקים אכן לא היה צורך לתקן אותו ולומר לו להמשיך. אך מדובר בשני פסוקים בלבד, ועולה השאלה מה לעשות בדיעבד.

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן קלו"ד) פוסק שאם הקורא קרא שני פסוקים ובירך, על העולה לברך ולקרוא שנית (המשנה ברורה מסביר בשם האחרונים שאם עדיין לא בירך ברכה אחרונה יפתחו את הספר שנית וישלימו, אך אם בירך ברכה אחרונה עליו לברך ברכה ראשונה שנית!). אך אם הקורא קרא שלושה פסוקים לכל עולה, אין צורך לחזור, למרות שבסך הכל הקורא קרא תשעה פסוקים בלבד. וראיה לדבר פרשת עמלק שאנו קוראים בפורים, שיש בה תשעה פסוקים בלבד. ברם, הגר"א מביא בשם התוספות והגהות מיימוניות שאם קרא תשעה פסוקים בלבד יש לחזור ולקרא, ומשמע שהמשנה ברורה חושש לדעתו, אך אומר לקרוא עשרה פסוקים ללא ברכה, לחשוש לשתי הדעות. אם כך, על פניו ההלכה פשוטה – יש לקרוא עשרה פסוקים, ולכאורה גם בדיעבד שהחזירו את הספר לארון הקודש יש לחזור ולקרא.

אך הרב פיינשטיין (שו"ת אגרות משה אורח חיים א לה) אומר שהדברים אינם כל כך פשוטים. במסכת קידושין (דף ל"ע"א) הגמרא אומרת שמחצית הפסוקים בתורה היא בספר ויקרא (יג לג) בפסוק המתחיל במילה "והתגלח". אך בדיקת חלוקת הפסוקים שלנו תביא אותנו למחצית הפסוקים היא בפרק ח פסוק לו, חמישה פרקים קודם לכן! אם כך, ברור שיש הבדל בין חלוקת הפסוקים שלנו וחלוקת הפסוקים של חז"ל. המשמעות היא שאיננו בטוחים היכן הפסוקים מתחלקים. אם הפסוקים קצרים, סביר שזהו האורך האמיתי של הפסוק. אך ברור שישנם פסוקים ארוכים רבים המחולקים בצורה שונה מהצורה המקורית.

הרב פיינשטיין גוזר מכך מספר נפקא מינות: הקורא קרא כלוי במנחה של פרשת "תזריע" שני פסוקים בלבד, והלוי בירך ברכה אחרונה. אמר הרב פיינשטיין: מעיקר הדין היה נכון שהלוי יברך ויקראו לו שוב. אך יש לנו ספק, ולכן עדיף להעלות ישראל, יקראו לו שלושה פסוקים, ויעלו ישראל נוסף. מכיוון שהוספת עולה נוסף מותרת, ואם העליה של הלוי הייתה שני פסוקים בלבד עתה משלימים את העולה השלישי. במקרה שהצגנו מפרשת תצווה, מעיקר הדין היה להם להתחיל את הקריאה מחדש. אך מכיוון שיש ספק, ניתן להמשיך, ולהעלות עולה רביעי.

ואם החזירו את ספר התורה לפני ששמו לב, לכאורה אין להוציא את ספר התורה שנית, שכן יש ספק שכל הקריאה החדשה שיעשו מיותרת.

והוא הדין במקרה שלכם: כל עוד הציבור שם, ודאי שהדבר הנכון לעשות הוא להעלות עולה רביעי ולקרא לפחות שלושה פסוקים נוספים (במקרה זה היה נכון לקרוא ארבעה פסוקים נוספים, בכדי לעצור במקום שרוב הציבור עוצר בו). אך אם כבר החזירו את ספר התורה נראה שלא נכון להוציא אותו מחדש, שכן סביר מאוד שבעצם נקראו עשרה פסוקים.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:				
שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאלו בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	עמית ראובן בן ציפי צפורה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	משה בן רחל
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	ישי בן מרים
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	ניר יצחק רפאל בן יפה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	

לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ח	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועלישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט
--	--	--------------------------------	---	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

Florida, USA

פלורידה, ארה"ב

שבט תשע"ז

גיוור אישה החיה כגויה עם כהן ומתעתדת להמשיך לחיות עימו לאחר הגיוור

שאלה:

הובא בפנינו, בית הדין של פלורידה, המקרה הבא:

אישה שאינה יהודייה התקרבה ליהדות, הסתובבה בחברת יהודים ולבסוף הכירה בחור יהודי. הם התאהבו והתחתנו בנישואין אזרחיים.

כשהתחילו לברר על אפשרות נישואין כדת משה וישראל, התברר להם שהבחור כהן, ואף אם היא תתגייר יהיה אסור להם להתחתן כדת משה וישראל.

כפי שעושים הרבה בגלות לצערנו, הזוג פנה ל'ראב"י הקונסרבטיבי והוא 'גייר' אותה במהירות וחיתן אותם. ברבות השנים הותמלאה האישה הרהורי חרטה, היא מרגישה שעשתה את הדבר הלא נכון וכעת היא רוצה להתגייר, היא וילדיה, כדת משה וישראל.

זוהי פירוט מה שעשיתי עד כה:

- בדקתי באמצעות חוקר פרטי אפשרות שהאימא של הבעל קיימה יחסים אינטימיים עם אינו יהודי ואז הבן יהיה חלל שלא יהיה אסור בגיוור, בדקתי גם את הסבתא של הבעל ואת אם הסבתא של הבעל, עד כה התוצאות שליליות.
- בדקתי גם את האפשרות שהבעל אינו כהן, כי רבים שאינם שומרי תורה ומצוות אומרים שהם כהנים ואין להאמין להם (ראו שו"ת אגרות משה); עדיין אין לי תוצאות מהחוקר הפרטי.
- אני בודק כעת אפשרות שלישית, לגייר את האישה וילדה האחד (כעת היא בהיריון), ולא לחתן אותה כדת משה וישראל עם בעלה הנוכחי שאיתו היא נשואה בנישואין אזרחיים.
- אני מסתמך על האמור בשו"ת אגרות משה (חלק א סימן ה) שדן במצב דומה (בנדונו לא מדובר על נישואי גיוור לכהן, אלא על נישואי בתם של גוי ויהודייה לכהן), אסר חיתון כדת משה וישראל וקבע כי אם האישה תמשיך לחיות עם הכהן – מוטב שיהיה זה ללא חופה וקידושין כדת משה וישראל, ואם אכן כך יהיה, לא יתווסף עליהם איסור (מצד איסור גיוור לכהן) אלא רק האיסור לחיות ללא קידושין (שקיים כמובן בכל אופן).
- במקרה זה האישה מסכימה לכך, כי כל רצונה הוא שהיא וילדיה יהיו יהודים על פי ההלכה. מה עלינו לעשות בנדון דידן?

תשובה:

- כהן אסור לשאת גיורת¹, אך יש לברר בצורה מעמיקה ומקיפה מניין ידוע לו שהוא כהן (כמו שציינתם בשאלה שכבר התחלתם לעשות), שהרי ישנם מקרים שבהם נפסק שאינו נחשב ככהן².
- אם התברר שהבעל כהן, יש להבהיר להם את הבעייתיות בדבר ולהשתדל להפרידם. אם אינם מסכימים להיפרד, אין לגייר את האישה³.

¹ מקורות האיסור ותוקפו:

- נאמר בתורה (ויקרא כא, ז): "אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאשה לא יקחו כי קדש הוא לא-להיו".
- בגמרא יבמות (סא ע"ב) מובא: "והתניא: זונה – זונה כשמה, דברי רבי אליעזר (פירש רש"י: לשון טועה, שטועה מתחת בעלה לאחרים, דלרבי אליעזר אין זונה אלא אשת איש); רבי עקיבא אומר: זונה זו מופקרת (רש"י: ואפי' פנויה, מאחר שהפקירה עצמה לכל קרויה זונה, אבל משום בעילה אחת לא הויה זונה הפנויה); רבי מתיא בן חרש אומר: אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך, עשאה זונה (רש"י: שקינא לה ונסתרה, ואסורה לו עד שתשתה, עשאה זונה הואיל ונבעלה לפסול לה ואם מת אסורה לכהן); רבי יהודה אומר: זונה זו אילונית; וחכמים אומרים: אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושבעלה בעילת זנות; ר' אלעזר אומר: פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות, עשאה זונה".
- בגמרא קידושין (עח ע"א) מובא: "תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, כשרה לכהונה, שנאמר: וכל הטף בנשים... החיו לכם, והלא פינחס היה עמהם. ורבנן? החיו לכם, לעבדים ולשפחות. וכולן מקרא אחד דרשו: אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל; רבי יהודה סבר: עד דאית כל זרע מישראל, רבי אליעזר בן יעקב סבר: מזרע, ואפילו מקצת זרע, רבי יוסי סבר: מי שנזרע בישראל, רבי שמעון בן יוחי סבר: מי שנזרע בתוליה בישראל". והגמרא (יבמות ס ע"ב) מביאה את המחלוקת הנ"ל ומוסיפה: "אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון בן יוחאי. אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי: בפירוש שמיע לך, או מכללא שמיע לך? מאי כללא? דאמר ר' יהושע בן לוי: עיר אחת היתה בארץ ישראל שקרא עליה ערער, ושגר רבי את רבי רומנוס ובדקה, ומצא בה בת גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד, והכשירה רבי לכהונה; אמר ליה: בפירוש שמיע לי. ואי מכללא מאי? דלמא שאני התם, הואיל ואנסיב אנסיב, דהא רב ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו: בוגרת ומוכת עץ לא ישא, ואם נשא נשוי? הכי השתא, בשלמא התם סופה להיות בוגרת תחתיו, סופה להיות בעולה תחתיו, הכא סופה להיות זונה תחתיו? רב ספרא מתני לה מכללא, וקשיא ליה, ומשני ליה הכי...". ממסקנת הגמרא עולה שגם אם הגיורת נישאת לכהן – תצא.
- בגמרא עבודה זרה (לו ע"ב) מובא: "דכי אתא רב דימי אמר: ביי"ד של חשמונאי גזרו, ישראל הבא על העובדת כוכבים חייב משום נשג"א (=נידה, שפחה, גויה, אשת איש), כי אתא רבין אמר: משום נשג"א (נידה, שפחה, גויה, זונה)...". ופירש רש"י שם שאם כהן בא עליה חייב משום 'זונה', אך סיג: "ולא לאו ממש, אלא גזירה משום זונה ישראלית שנבעלה לאסור לה".
- ה' בירושלמי קידושין (ד, ו) מובא: "כי אם בתולה מעמי יקח אשה (ויקרא כא, ג), לא גיורת; כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה הוא" ונפקא מינה לענין הבנים שאינם חללים, הואיל וזהו רק איסור עשה, ולא לאו. וכן גורסים בתוספות (סנהדרין פב ע"א ד"ה ואידך). אמנם קרבן העדה (שם ד"ה ה"ג) גרס שהירושלמי אינו מדבר על הפסוק "כי אם בתולה מעמיו", אלא על הפסוק ביחזקאל (מד, כב), "כי אם בתולה מזרע בית ישראל". וראו לקמן במחלוקת הרמב"ם והראב"ד.

בראשונים:

- לרמב"ם (הלכות איסורי ביאה יח, ג) גיורת אסורה לכהן משום זונה. לעומת זה במקום אחר פסק (הלכות איסורי ביאה טז, א, לאור הגמרא ביבמות עו ע"א) ש"כהן שהוא פצוע דכא מותר לישא גיורת ומשוחררת לפי שאינו בקדושתו". והוסיף הרמב"ם לגבי פצוע דכא (הלכות איסורי ביאה טז, ב), "הואיל ופצוע דכא אסור לבוא בקהל לא גזרו בו על הנתינים ולא על הספיקות, אבל פצוע דכא וכרות שפכה אסור בממזרת ודאית שהרי אסורה מן התורה". וביאר המגיד משנה (שם) שאף ככהן פצוע דכא אינו בקדושתו, מכל מקום "בממזרת סובר רבינו שהוא אסור... לענין ממזרת בקדושתה קאי; ואף על גב דכהן לאו בקדושתה קאי ולא ילפינן ממזרת, שהוא לאו השהו בכל, מגיורת לכהן דלא מפרש לאויה בקרא ואין איסורו שוה בכל ואין לנו להתיר אלא מה שמנו חכמים". הריטב"א (יבמות עו ע"ב) הבין בדעת הרמב"ם "דגיורת לכהן ונתינה לישראל אסורה מדבריהם וממזרת איסור תורה ולא התירו לו אלא איסור של דבריהם". וכן דייק המראה הפנים (יבמות ח, ב ד"ה כמה דאמר וד"ה בתולה מעמיו) שלרמב"ם איסור גיורת לכהן אינו מדאורייתא. היביע אומר (חלק

ז אבהע"ז סימן יא) ציין שייטכן שטעמו של הרמב"ם שגירות אסורה לכהן רק מדרבנן הוא מפני שחוששים שמא נבעלה בגיורת לנכרי, ועל כן היא ספק זונה, והרמב"ם לשיטתו שסובר שספק דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן. אף על פי כן, פשוט הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה היא שגירות אסורה לכהן מן התורה.

2. לראב"ד (בהשגותיו להלכות איסורי ביאה יח, ג) האיסור אינו משום זונה אלא משום האמור ביחזקאל (מד, כב) שהכהן צריך לישא "בתולות מזרע בית ישראל". הרשב"א (יבמות ס ע"ב, ובתשובות חלק א סימן אלף רלא) סובר עקרונית כראב"ד, אך הוסיף (ביבמות שם): "ואף על גב דדברי קבלה הן, דאורייתא ניהו, אלא דאתא יחזקאל וגלי וכדאמרין בעלמא (מועד קטן ה ע"א) הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה אלא דאורייתא ואתא יחזקאל ופירשה...". וכך עולה מהראב"ד (הלכות איסורי ביאה טז, ב), שכתב במפורש: "והלא גיורת לכהן איסורא דאורייתא היא". אמנם המנחת חינוך (מצווה רס) הבין בדעת הראב"ד שכיוון שמקור האיסור הוא מדברי קבלה מהפסוק ביחזקאל, איסור גיורת לכהן הוא רק מדרבנן (והשווה לדבריו במצווה רסו: "ולולא דברי הרב המגיד הייתי אומר דאדרבא שיטת רש"י כהראב"ד שם, דגיורת אינה בכלל זונה דקרא, רק הוא דברי קבלה, רק בזינתה בגיורת הוי זונה ואסורה מן התורה מטעם זונה"). והוסיף שאפשר שהוולד לא יהיה חלל אף מדרבנן, כיוון שהאיסור הוא חדש ולא מטעם 'זונה'. ודווקא לגבי חלוצה, שגזרו בה חכמים משום גרושה והשוו זרתם לשל תורה ונחשבת לגרושה מדרבנן, רק שם הוולד ממנה יחלל דרבנן; אך לגבי גיורת, כיוון שהוא איסור חדש לא גזרו כלל שיתחללו הבנים, כיוון שאינו דומה כלל לאיסור תורה. אך סיים בצ"ע על סברתו זו ביחס לבנים.

3. לריטב"א (יבמות ס ע"ב ד"ה והא) הפסוק ביחזקאל הוא אסמכתא בלבד, וגיורת אסורה לכהן מדאורייתא משום זונה. וציין לרמב"ם (הלכות איסורי ביאה יח, ג) שגירות אפילו בת פחות משלוש שנים אסורה משום זונה. הריטב"א (יבמות עו ע"א ד"ה הדר) כתב שלרמב"ם איסור גיורת הוא מדרבנן וכדלעיל; אך הריטב"א עצמו חלק על הרמב"ם וסבר שהאיסור מדאורייתא.

4. בתוספות (סנהדרין פב ע"א ד"ה ואידך) משמע שאיסור גיורת לכהן הוא איסור עשה וכמובא לעיל לאור הירושלמי (קידושין ד, ו).
5. הבית שמואל (אבהע"ז סימן ו ס"ק כ) דייק בדעת רש"י (יבמות סא ע"א ד"ה אלא הגיורת, ושם ע"ב ד"ה אלא גיורת) שאיסור גיורת לכהן הוא רק כשנבעלה לנכרי [וכך הבין ר"י אלגאזי (ארעא דרבנן מערכת אות הגימ"ל סימן לו) בדעת תוספות (יבמות סא ע"א ד"ה אין זונה); אך ביביע אומר (חלק ב אבהע"ז סימן ג אותיות ב-ג) דחה הבנה זו בתוספות]. אך הבית שמואל הנ"ל ציין שתוספות (כנראה התוספות הנ"ל), הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה יח, ג) והרא"ש (יבמות ו, ו) סוברים שאפילו שהתגיירה בת פחות משלוש שנים ואפילו יודעים שלא נבעלה לגוי, היא אסורה לכהן, וכמסקנת הגמרא (יבמות ס ע"ב) שאין הלכה כרבי שמעון בן יוחאי.

6. התוספות (נדרים צ ע"ב ד"ה חזרו לומר) הביאו את דעת רבי אליעזר ממיץ שרק הכהן עצמו מוזהר על הזונה, אך האישה אינה מוזהרת עליו. התוספות דחו שיטה זו לאור הגמרא (יבמות פד ע"ב) האומרת שכל מקום שהוא מוזהר – אף היא מוזהרת, ולמדו זאת מהפסוק "איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם" (במדבר ה, ו), השווה הכתוב אישה לאיש לכל עונשין שבתורה. הרב גורן (הובאו דבריו בתחומין כרך כג עמ' 183) ביאר את שיטת הרא"ש ממיץ, שרק במקרה שקידש ובעל – לוקים שניהם, הואיל ובקידושין שניהם משותפים, ולכן שניהם מוזהרים; אך אם נעשתה זונה אחרי הנישואין, כמו במקרה של הגמרא בנדרים (שם) שאומרת 'טמאה אני לך', סבר ר"א ממיץ שאין עליה איסור תורה.
עתה נציג את הנפקא מינות ממחלוקת זו, אם איסור גיורת לכהן הוא מדאורייתא או מדרבנן:

א. האם הבנים שיוולדו מזיווג כזה יהיו חללים מדאורייתא או מדרבנן. חלל דאורייתא אינו כהן כלל, אך חלל דרבנן הוא כהן מדאורייתא, ולכן אינו אוכל בתרומה (כחלל), אך עדיין אסור לו להיטמא למתים וצריך לשאת רק אישה הראויה לכהן (רמב"ם הלכות איסורי ביאה יט, י; שלחן ערוך אבהע"ז ז, כ), ואינו נושא את כפיו (משנה ברורה סימן קכח ס"ק קנו).

ב. כשיש ספק אם האישה גיורת. אם נאמר שהאיסור הוא רק מדרבנן, יהיה מקום להקל; ראו ביביע אומר חלק ז אבהע"ז סימן יא; והיכל יצחק אבהע"ז חלק א סימן יז, הובא לקמן הערה 5.

המהרש"ל (יס של שלמה בבא קמא ה, לה) כתב: "בעו"ה [=בעוונותינו הרבים] אין לנו היחוס כמו שהיה בזמן הבית, או אפילו אחר החורבן, בימי התנאים והאמוראים... ובעונותינו מרוב אריכות הגלות וגזירות וגירושים נתבלבלו. והלאי שלא יהא נתבלבל זרע קדש בחול. אבל זרע כהנים ולוים קרוב לוודאי שנתבלבלו... ומשום הכי ג"כ נהגו האידנא שלא ליתן החלה אף לכהן קטן, או לכהן שטבל לקירווי, משום דלא מחזיקין בזמן הזה לכהן ודאי. וכן כתב זקן מורה הוראה מהר"י...". וכן בשו"ת מהרש"ם (אבהע"ז סימן רלה) כתב: "אני סומך בזה עמ"ש הריב"ש בסימן צ"ד וז"ל, כ"ש כהנים שבדורינו שאין להם כתב היחס אלא מפני חזקתן נהגו היום לקרא 'א' בתורה כו' יע"ש הרי שכהני' בזמננו אינם כהנים ודאי... שהכהנים בזמנ"ה [=בזמן הזה] שעולים 'א' לקרא בתור' אינו אלא מנהג בעלמא שהרי אין להם ספר היחס, שמעת מינה שאינם כהני' ודאי אלא ס' [=ספק]". ועל סמך דבריו פסק השבות יעקב (חלק א סימן צג) במקרה של אדם שהוחזק ככהן ונשא חלוצה, שאין כופים אותו להוציא, כיוון שהכהנים בזמן הזה הואיל ואין להם כתבי יוחסין, הורעה חזקתם ודינם ספק, ובדרבנן יש להקל. והוסיף שאף שהאדם החזיק עצמו ככהן, אין אומרים 'שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא' הואיל והוא עצמו לא באמת יודע שהוא כהן, אלא רק על פי חזקת אבותיו, שאף אצלם החזקה רעועה והם מסופקים בדבר.

אמנם בשו"ת המהר"ט (חלק א סימן קמט) ובשו"ת חוט השני (סימן יז) ובשו"ת כנסת יחזקאל (סוף סימן נו) חלקו על המהרש"ם. אך למעשה מצרפים את דעת המהרש"ם וסיעתו כשיקולים להקל במקרים מסוימים (ראו ביביע אומר חלק ז אבהע"ז סימן י אות ד). הרחבה לדבר מצאנו בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן רכה), ש"באלו משפחות שכבר מדורות חיו חיים בלי תורה ומצוות... באלו שהיו מעודם בקיבוצים חילונים שפרקו עול מכל מצוות התורה בעו"ה, והרימו ראש להתייך שם עריות ואיסור אשת איש בלי הגבלה, וגם אם ה' להם אישות אולי ע"י חופה וקידושין, הבעלים עצמם ר"ל הפקירו נשותיהם מודעת זל"ז, בידועם ובלא ידעם, או שלא רצו לדעת משפטי התורה, הנ"ל פשיטא, דזה עדיף הרבה מהמבואר בסוטה כ"ז ע"א ובאה"ע סימן ד' סט"ו לענין פרוצה ביותר דחשבינן בניה כחללים, ואם שם ישנם קצת צדדים להחמיר עכ"פ, לא כן בנדון כזה שהחילוני הזה בא מתרבות אנשים האלה, ואם רבינו המהרש"ל כ' על כהני יראי אלקים דקרוב דרובם נתבלבלו, א"כ בהתוסף עוד ע"ז כהני הקיבוצים או כהני רוסיא החילונים גמורים מדורות, שכמעט אין ספק דודאי נתחללו, והדברים נוטים שא"צ להתרחק מגרושה הזאת...".

ולכן בכל מקרה יש לבדוק על סמך מה האדם סבור שהוא כהן. ואכן באחרונים מופיעים כמה סניפים הראויים להצטרף כדי לערער את חזקתו ככהן (ראו במראה הבזק חלק ז תשובה צא): כאשר כל ידיעת האדם שהוא כהן מבוססת על דברי אביו שאינו שומר תורה ומצוות (ראו אגרות משה אבהע"ז ד סימן יא); כשמסתמך על סימנים שעל הקבר (ראו אגרות משה אבהע"ז ד סימן מא; שבט הלוי חלק י סימן רכה); כשמסתמך על שם משפחה 'כהן' (ראו ביביע אומר חלק ז אבהע"ז סימן ט).

באגרות משה (אבהע"ז חלק ד סימן מא ד"ה הנה) נראה שנוטה לומר עקרונית ש"אשה שהולכת לדור במושב של רשעים פרוצים בזנות, שרוב נשים הנמצאות שם כן נבעלות כשהן פנויות אף לנכרים ולפסולי כהונה, שזה היה יריעות על החזקות מטעם רובא עדיף". ועל כן, אם האימא (או הסבתא) של איש זה הייתה במצב כזה, יש סניף להניח שנתחללה ואם כן בנה (או נכדה) לא ייחשב כהן. אמנם האגרות משה מסייג זאת בתנאי שיש עדות טובה לדבר.

לגבי עצם הלימוד באוניברסיטה, שמצויים שם בעלי עברה, כתב האגרות משה (אבהע"ז חלק ג סימן טז) שאין זה מרע את חזקת כשרותה לכהונה, שהרי יש שם גם רבות שאינן מתפתות לזנות מיראתן שלא יוכלו להינשא לאיש ההגון להן. [אך יש לציין שהאגרות משה בתשובה זו מדבר בזוג נשוי שיש לו ילדים, שיש חשש שמה שאומרת עכשיו, שנבעלה לגוי קודם הנישואין, הוא בגלל שמא עיניה נתנה באחר, ולכן אינה גורעת את חזקת כשרותה לכהונה בטענה זו שלמדה במקום שמצויים בעלי עברה, והבעל רשאי שלא להאמין לה]. וכן ביביע אומר (חלק י אבהע"ז סימן ג) התייחס לענין מקום הלימודים עם גויים כשדן אם לתלות שהאם התעברה מגוי ולא מיהודי (כדי שלא תיווצר בעיית מזורות): "והנה לדאבון לבנו בזמן הזה נפרצו כמה מן הגדרות והמחיצות שבין ישראל לעמים, ובפרט בחו"ל שמתגוררים יהודים וגויים בשותפים, ועל פסל הלימודים יושבים בנים ובנות בערבוביא, באוניברסיטאות ובמכללות יהודים וגויים ביחד, ומתקרבים בדעותיהם ובהליכותיהם, והסירו מסוה הבושה מעל פניהם, גם בוש לא יבושו גם הכלם לא ידעו, ואין יראת ה' על פניהם... ועל פי המציאות הזאת בודאי שכל שיש רוב עכ"ם תלין שנתעברה מגוי והולד כשר, ואף הריטב"א (כתובות ט ע"א) והאור זרוע (סימן תרנ"ו) הנ"ל שכתבו, שרוב המצויים אצלם ישראל, בדורותינו אלה גם הם יודו שאלה שאינן נוהגות בציניעות ככל בנות ישראל הכשרות, פריצי להו ושכיחי להו עכ"ם לא פחות מישראל". ועל כן נראה שיש לבדוק היטב את איתנו של הכהן, את משפחתה ואת אורח חייה, אם אכן יש להם 'חזקת כשרות'. אמנם אם התברר שאין ספק מבוסס בכהונתו והרי הוא בחזקת, עקרונית יש לבדוק על ליבם שלא יינשאו זה לזה. וכדברי הציץ אליעזר (חלק יז סימן מז אות ד): "ויש לדבר על לבם מביאות להפרד זמ"ז לטובתם ולטובת הצאצאים שיוולדו להם, וכשם שמצאו דרכם לשיבה למקור ישראל סבא, כך ימצא דרכם בהקמת בית כשר בישראל ולמצוא חן ושכל טוב בעיני א-להים ואדם".

3. באחרונים מצאנו כמה כיוונים בנדון כזה:

א. הרד"ק הופמן (שו"ת מלמד להועיל חלק ג סימן ח) העלה שעדיף לגייר את האישה במצב זה, מכמה טעמים: 1. כדי שמזרעו של הכהן לא יהיו נכרים; 2. איסור נישואים לגיורת הוא מדאורייתא וחייב כרת, אך ככהן נושא גיורת כלל היותא אסורה בלאו, וכדי להצילו ממור עדיף לגייר. אמנם הוא הקשה מהגמרא (בכורות ל ע"ב) האומרת שהבא להתיייר ואינו מקבל עליו אפילו דבר אחד מהתורה, אין מקבלים אותו, והרי כיוון שאישה זו רוצה להינשא לכהן, הרי תעבור על איסור נישואי כהן לגיורת! והשיב שדווקא כשאומרת בפירוש שלא רוצה לקבל מצווה ספציפית אסור לגיירה, אך כאן כשלא אומרת בפירוש, אף שאנו יודעים שתעבור על איסור זה, מכל מקום בשביל תקנת הכהן שלא יעבור על איסור כרת, ותקנת זרעו שלא ייפסד מעם ישראל, מקבלים אותה (יש להעיר שהביא שם טעם נוסף להיתיר, שבאותו נדון היה חשש שאם לא יקבלו את הגויה, היא תשתגע ויצא מזה חילול השם. טעם זה לכאורה אינו שייך בנדוננו, אך מכל מקום נראה שגם בנדון זה היה זה עיקר הטעם, שכן הסברה שיהיה חילול השם שהגויים יבינו שהשתגעה הגויה משום שלא רצו לקבלה

ויאמרו שלא אכפת ליהודים מכך צריכה עיון רב). אמנם הוא ממשיך ומסייג: 1. אין לסדר עבורם אחרי הגיור חופה וקידושין, שהרי כהן הנשיא לגיורת עובר על איסור 'זונה', ולכן עדיף שיחיו בנישואין אזרחיים; 2. יש להזהירם שישמרו דיני נידה וטבילה, שאחרת יצא שגור דווקא גרם להם להפסד (שהרי בגויה אין איסור נידה, והכרת שיש בה אינו מפורש בתורה אלא מדברי קבלה וקל מזה שבנידה); 3. לבנים שיוולדו יהיה מעמד של חללים ולא יעלו לדוכן, וכן לבנות יהיה מעמד זה.

יש לציין שרבי יצחק עראמה (עקדת יצחק בראשית, פרשת וירא, שער כ ד"ה ובמדרש) יצא בחריפות נגד העמדה שבית דין 'יתיר' לעשות חטא קל כדי למנוע מאיסורים חמורים: "וכמה פעמים נתחבטתי על זה, על אודות הנשים הקדשות שהיה איסורן רופף ביד שופטי ישראל אשר בדורנו, ולא עוד אלא שכבר יאותו בקצת הקהילות ליתן להם חנינה ביניהם, גם יש שמפסיקין להם פרס מהקהל, כי אמרו כיון שמצילות את הרווקים או הסכלים מחטא איסור אשת איש החמור או מסכנת הגויות, מוטב שיעברו על לאו זה משיבואו לידי איסור סקילה או סכנת שריפה. ואני דנתי על זה פעמים רבות לפניכם, ולפני גדוליכם, והסברתי להם, שהחטא הגדול אשר יעבור עליו איש איש מבית ישראל בסתר, ושלא לדעת הרבים וברשות ביי"ד, חטאת יחיד הוא, והוא שבעונו ימות על ידי בית דין של מעלה או מטה וכל ישראל נקיים. כמו שהיה עוון פילגש בגבעה, אם היו ביי"ד שלהם מוסרין האנשים הרשעים ההם לבדם ביד ישראל. אמנם החטא הקטן, כשיסכימו עליו דעת הרבים, והדת נתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זימה ועוון פלילי, וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורענות הקהל, כמו שהיה בבני בנימן על השתתפס בעוון, והוא היה עוון סדום כמו שבארנו, שהם ובתי דיניהם שלהם הסכימו שלא להחזיק יד עני ואביון. ולכן הוא טוב ומוטב, שיכרתו או ישרפו או יסקלו החטאים ההם בנפשותם, משתעקר אות אחד מהתורה בהסכמת הרבים, כמו שאמר בזה שעשתה בו פרשה בפני עצמו לא תהיה קדשה וכו' (דברים כג) כמו שיתבאר שם ב"ה. ומי שלא יקבל זה בדעתו אין לו חלק בבניה ונחלה בתורת א-להית".

ב. הגרי"ל צירלסון (מערכי לב אבהע"ז סימן עב) דן במקרה של שעת דחק שהיה חשש לשלומה של הקהילה היהודית אם לא יגיירו את האישה, ונוסף לכך הבעל איים שישתמד, והתיר לגייר את האישה בהתבסס על המקורות הבאים: בגמרא (גיטין לח ע"א) מובא שרבינא התיר לשחרר שפחה שהייתה מכשילה את הרבים, כדי שתינשא ויהיה בעלה משמרה, וכך לא יחטאו הרבים, אף שהמשחרר עבדו הכנעני עובר בעשה של "לעולם בהם תעבדו" (ויקרא כה, מו). ואף שאבי חולק שם, זהו רק כיוון שהיה ניתן לעשות אחרת – לייחדה לעבדו הכנעני והוא היה משמרה, אך במקרה שאין אפשרות אחרת, אף לאבי ניתן לעשות זאת. ובהמשך שם (לח ע"ב) מובא שרבי אליעזר שחרר את עבדו הכנעני כדי שישלים מניין, ומסקנת הגמרא היא (בברכות מז ע"ב) שההיתר הוא משום "מצווה דרבים שאני". תוספות (שבת ד ע"א ד"ה וכל) ביארו שלכן במקרה של מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופים את רבו לשחררו, שפרייה ורבייה היא 'מצווה רבה'. לאור זאת כתב המערכי לב שאם מעלה של זיכוי אנשים רבים פעם אחת נחשבת 'מצווה רבה', אף זיכוי מצווה פעמים רבות לאדם אחד ייחשב מצווה רבה לענין זה, והצלה מעברה נחשבת מצווה לאור הגמרא (קידושין לט ע"ב), "ישב ולא עבר עברה, נותנים לו שטר כעושה מצווה; ואמר ליה: הנה, כגון שוב דבר עברה לידו וניצול הימנה...". יש לציין שהשלחן ערוך (יו"ד רסז, עט) התיר לשחרר שפחה ועבד במקרים שהוזכרו לעיל. וכן מצאנו ברמ"א (אבהע"ז יג, יא) שפסק במקרה של מופקרת לזנות, שאין צריך שתמתין שלושה חודשים עד שתינשא, כדי שיהיה בעלה משמרה. והוסיף הגרי"ל שאם בשביל הצלת חברו התירו במקרים אלו, קל וחומר בשביל הצלת עצמו מבגידה תמידית בכל התורה כולה. וראייה לכך יש להביא מהגמרא (יבמות עו ע"א) שהתירה לאדם שיש ספק אם הוא פצוע דכא, לגרום שיראה קרי ולהוציאו מספק, כדי שיהיה כשר לנישא בת ישראל. כך "שהעברה היא בשביל הזכיה הנשגבה של הכניסה וההווה התמידית בקהל ה'" (שם). הגרי"ל הוסיף שהיה מדובר שם בהוראת שעה ושעת הדחק, ושאלו היו מסורים לגייר ולהשיא את הכהן המדובר, היה פיקוח נפש לכל הקהילה היהודית מצד הסביבה הגויית האנטישמית, והחזקן עצמו אמר שהוא ישתמד אם לא יעשו זאת. יש לציין שהגרי"ל נשאל מדוע הוא "מפרסם בדרוס הוראה יוצאה מהכלל כזו", והרי אף הוא כתב שאין ללמוד ממנה; והפנה הגרי"ל לדברי השדי חמד (פאת השדה, כללים, מערכת הה"א סימן לו על פי הרשב"ש בתשובה [סימן תקיג]), שחכם שהוכרח להורות היתר בדבר הנראה אסור, וכל שכן בדבר שבערווה, מחויב לחזק ראיותיו בספר מכמה טעמים שמונה שם, וביניהם שלא יחשבו שמורה ההוראה טעה, וכן שאם יודמן מעשה כזה, שימצאו מקום לעיין בו. העולה מדברי הגרי"ל הוא שבמקרה שמגיירים ניתן אף לערוך לזוג חופה וקידושין. אמנם ציין שצריך להודיע לחתן שמהיום והלאה יהיה אסור לו לעלות לדוכן וילדיו יהיו חללים.

הציץ אליעזר (חלק יז סימן מז) ציין לדברי הגרי"ל צירלסון אך למעשה לא מתיר לכהן לישא גיורת, ו"אפילו אם יקרה שתינשא לו הרי זו תצא ממנו". אך הוסיף ש"כדאי לנסות להתחקות על אמו של הבחור אם לא היתה מפסולי כהונה בשעה שנשאה לאביו הכהן, כגון גרושה, וכדומה מיתר פסולי כהונה, ועי"ז נתחלל הבן מכהונתו ויהא מותר לו לישא גיורת". וסיים הציץ אליעזר שם שאכן הרב השואל הקשיב לפסקו, והשפיע על הזוג שלטובתה יהיה שייפרדו, וכל אחד הלך לדרכו והצליח להשתדך כראוי.

ג. הרב גורן (דבריו הובאו בתחומין כרך כג) דן במקרה זה, ועולה ממנו שיש לגייר את האישה כדי להצילם מעברות חמורות יותר, שהרי הבא על גויה לוקה מהתורה (רמב"ם הלכות איסורי ביאה יב, ג), והלכה למשה מסיני שקנאים פוגעים בו וחיבי כרת (על פי סנהדרין פב ע"א ורמב"ם הלכות איסורי ביאה יב, ד-ה), ועון זה "יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן הערוב בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אף על פי שהוא ממזר, והבן מן הכותית אינו בנו" (שם, ז). ואילו אחר שתתגייר לא לוקה אם יבוא עליה בלי קידושין (רמב"ם הלכות איסורי ביאה יז, א-ב); ואם חי עמה כמו בעל ואישה אינו עובר על איסור קדשה, אפילו כשאין קידושין (רמב"ם אישות א, ד), ואף מצידה, כיוון שהיא מייחדת עצמה אליו ואינה מופקרת לכל, אין כאן איסור קדשה (ראו ראב"ד שם) (סברות אלה הן מעין מה שכתב האגרות משה שהובא בשאלה). נוסף לכך, הוא מצרף להקל את הדעות הבאות:

1. משמע בבית שמואל (אבהע"ז סימן ה ס"ק א וסימן ו ס"ק כ) מפורש במנחת חינוך (מצווה רסז) שלדעת הראב"ד (הלכות איסורי ביאה יח, ג) איסור גיורת לכהן הוא רק מדברנ, וכך סובר הר"י אלגאזי (אראע דרבנן מערכת אות הגמיל סימן לז) בדעת התוספות (יבמות סא ע"א ד"ה אין זונה); 2. האחיעזר כתב (חלק ג סימן כח) שגם אם לכתחילה אין לגייר אישה כזו, מכל מקום אינו מוצא לנכון שגדולי הדור ימחו בגיורים אלו, מחשש שעמי הארץ יראו בכך חילול השם, שלא מניחים את הנשים להתגייר, ובפרט שאת הילדים ניתן אף מעיקר הדין לגייר (אמנם מסקנת האחיעזר עצמו הייתה שלא לגייר, ראו לקמן); 3. ישנו חשש מבוסס שאם לא נקבלה לגיורת, הרפורמים ומתנגדי התורה ודת ניצלו זאת למאבק לקבל הכרה רשמית בגיור והנישואין וגירושין שלהם, מה שעלול להרוס את כל חיי המשפחה בישראל; 4. המלמד להועיל (חלק ג סימן ח הני"ל) התיר במפורש במקרה כזה לגייר נכרית החיה עם כהן על מנת שלא לחתן אותם לאחר מכן.

אמנם הרב גורן סייג שכל ההיתר הוא דווקא כשיש להם כבר בנים, שכן קשה להפרידם לגמרי. ואם לא נגייר את האם יהיה קשה לגייר את הילדים, שהרי בבית לא יהיה מי שישמור על היהדות, ולא מתקבל על הדעת שהבנים יתגיירו והאם תישאר בגיורתה ויצטרכו להיזהר מבישולה וממגעיה ביין וכד', וכן שהיא תחלל שבת והם ישמרו שבת. אך במקרה שעדיין אין ילדים, כיוון שלא נוכל לסדר להם חופה וקידושין אחרי הגיור, וברור שהם יעברו באופן מתמיד על איסור לאו מהתורה של נישואי כהן וגיורת, אף שלא יעברו מתוך מרד אלא מתוך אי יכולת נפשית ומעשית, ואף שישמרו מצוות וטהרת המשפחה, מכל מקום קשה להתיר לגיירה.

יש להעיר שהעיקרון שיש לגרום להפחתת איסורים עולה מדברי הרמב"ם בתשובה (מהדרת בלאו סימן ריא; פאר הדור סימן קלב), לאור כמה גמרות: 1. הגמרא (קידושין כא ע"ב) דורשת לגבי היתר אשת יפת תאר במלחמה: "יתיר: וראית בשביה, בשעת שביה; אשת, ואפילו אשת איש; יפת תואר, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות"; 2. בגמרא (יומא פב ע"א) דרשו לגבי פיקוח נפש: "יתנו רבנן: עובר שהריחה בשר קודש או בשר חזיר, תוחבין לה כוש ברוטב, ומניחין לה על פיה. אם נתיישבה דעתה, מוטב, ואם לאו – מאכילין אותה רוטב עצמה, ואם נתיישבה דעתה, מוטב, ואם לאו, מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים".

ומרן הגר"ש ישראל (עמוד הימיני סימן יא ע"א קז והלאה) כתב על המצווה להציל מהחטא וציין של מקרים שאף אומרים לאדם שיחטא חטא קל כדי להציל חברו מחטא חמור, כגון בהצלת רבים מעברה או כשיש ללמד זכות על החוטא שעובר עברה בגלל תנאים מסוימים, או בסכנה של חמרת דת.

ד. האגרות משה (אבהע"ז חלק ב סימן ד) אסר לגייר נכרית הנשואה לכהן מכמה טעמים: א. אסור לבית הדין לגיירה, כיוון שגורמים לסייע לכהן לשאת גיורת, ואף שעושים זאת כדי שלא ישתמד, מכל מקום אין אומרים לאדם לחטוא כדי שיזכה חברו שלא יעשה איסור חמור כשפשע. מקורו בתוספות (שבת ג ע"א) שכתבו שבמקרה שאדם פשע, שייך הכלל שאין אומרים לאדם לחטוא כדי שיזכה חברו; ב. גר צריך קבלת מצוות, וכאן האישה לא מקבלת עליה את האיסור של גיורת להינשא לכהן. אמנם התוספות (נדרים ז ע"ב, הובא לעיל הערה 1) הביאו את דעת רבי אליעזר ממין שרק כהן מזהיר על זונה, אך היא אינה מזהירה עליו, אך התוספות דחו את דבריו לאור הגמרא (יבמות פד ע"ב) שאומרת שכל מקום שהוא מזהיר – אף היא מזהירה, "השנה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה". והוסיף האגרות משה: "שאף שתאמר בפיה שמקבלת המצוות, הוא כמעט דבר ידוע שאינה מקבלת ולא תשמור את המצוות כיון דתראה שבעלה הוא עובר על כל המצוות ולא תהיה עדיפה ממנו". האגרות משה הקשה מהגמרא (יבמות מה ע"ב): "עבדיה דרבי חייא בר אמי אטבלה להאיא עובדת כוכבים לשם אנתתא, אמר רב יוסף: יכילנא לאכשורי בה ובברתה; בה, כדבר אסי, דאמר רב אסי: מי לא טבלה לנדותה?". מזה משמע שהגיור חל אף שטבלה כדי להינשא לו, ונמצא שלא קיבלה עליה את האיסור להינשא לעבד; מתרץ האגרות משה: "שאיכא גרות גם בלא קבלה בפה לפני ב"ד אלא במה שהתחיל לנהוג בדרכי ישראל ויודעין מזה שהוא כקבלה... ובאופן זה היה עובדא אטבלה לשם אנתתא, דמה שראינו שנהגת בדרכי ישראל ראינו תחלה קודם שראינו שדרה עם העבד כאשתו, ולכן נעשית גיורת גמורה מזה החזקה ושוב אינה נאמנת לומר נגד החזקה שלא קבלה איסור עבד". אבל אין זה דומה למקרה כמו שלנו, שבו "צריכה לגייר עתה בטבילה וקבלת מצות, שאף אם תקבל סתמא הרי הוא כידוע שאינה מקבלת איסור זה מלהנשא לכהן שאין גרותה כלום". האגרות משה הוסיף וטען שכאן הגיור לא יועיל להציל את הכהן מאיסורים, שהרי כיוון שלא ימשיכו לשמור מצוות, נמצא שעובר על איסור נידה דאורייתא שהוא חיוב כרת, ולכן כשיי עם נכרייה עוברים רק על הלאו "לא תתחתן בהם".

אמנם ציין כמה נקודות: 1. כשגרים בקרב יהודים נחשב החי עם נכרית כעבור עברה בפרהסיה, שקנאים פוגעים בו, וחומרתו גם כנגד כרת; 2. גם יהיה בזה "כרת דדברי קבלה", כדברי הגמרא בסנהדרין פב ע"א שלומדת מהפסוק במלאכי ב, יא-יב "ובעל בת אל נכר, זה הבא על הנכרית, וכתוב בתריה: יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות"; 3. עצם נישואיו עם הגויה – מלבד שעובר על הלאו "לא תתחתן בס" ולא של "זונה", כתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה יב, ז): "עוון זה אף על פי שאין בו מיתת בי"ד אל יהי קל בעיניך, אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן העורה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אף על פי שהוא ממזר והבן מן הכותית אינו בנו, שנאמר כי יסיר את בןך מאחריך, מסיר אותו מלהיות אחרי ה'". לכן חיי הכהן עם נכרייה חמורים ממה שיחיה עם גיורת, שאז יש רק איסור זונה ואיסור כרת של נידה.

ומכל מקום סיים האגרות משה: "וימה שהביא כתר"ה שבמלמד להועיל כתב שאין זה עכוב בקבלת מצות, אין זה לע"ד כדכתבתי. וספר מלמד להועיל אין אצלי לעיין בו. סוף דבר לעניות דעתי אין כדאי להזדקק לזה".

ה. הרב הרצוג (היכל יצחק אבהע"ז חלק א סימן יט) דן לגבי כהן הנשוי בנשואים אזרחיים עם נכרית, נולדו להם כמה בנים וכעת היא רוצה להתגייר. במסקנת התשובה כתב שאין לגיירה מכמה טעמים: 1. יהיה נראה שבית הדין מקילים באיסור גיורת לכהן, שהרי גלוי וידוע שימשיכו לדור יחד; 2. יהיה נראה כאילו בית הדין מסכימים לחיי אישות בלי חופה וקידושין, וכבר בעל העקדה (הובאו דבריו לעיל בתחילת ההערה בדיון בשיטתו של הרד"צ הופמן) יצא כנגד בית דין וקהל שרצו לתקן מקווה לזנות כדי להציל אותן ואת בועליהן מאיסור נידה; 3. כשיהיו יחד בלי חופה וקידושין רחוק שישמרו דיני נידה וטבילה, ומכניסים אותם לחטא חמור ופגם בזרעם; 4. ייגרם מזה שיתרבו חללים בישראל, שאיסור זה פחות ידוע מאשר איסור נישואי תערובת של ישראל וגוי. ולכן סיים שעדיף לגייר עכשיו רק את הילדים, "עד אשר יערה עליהם רוח טהרה לפרוש זה מזה בהחלט, ואז נגיייר אותה ותינשא לישראל" (ובסימן יז, שבו אמנם צידד להתיר כשהגיור היה רק מספק, וכפי שנביא להלן, אבל בתוך הדברים גם ביאר שאם הגיור נצרך ודאי – אין מקום להתיר, למרות כל יתר הסברות להקל).

ו. האחיעזר כתב (חלק ג סימן כח) שראוי למעשה שלא לגיירה, אף שבוזה היה מפחית ממנו עונש כרת, מכמה טעמים: א. לפני הגרות אין על הנכרית שום איסור לכהן, ואילו כשתתגייר גם היא תהיה אסורה לכהן משום זונה, שהרי כגיורת היא מוזהרת על כל המצוות הנהוגות בישראל, והזונה מוזהרת להינשא לכהן, ולוקה על כך; ב. יתווסף עליה האיסור "ולא יחלל זרעו בעמיו", שכל זונה שנישאת לכהן התחללה בביתא, וזרעו ממנה חללים. אמנם האחיעזר כתב בסוף דבריו שאף שאין לבית דין כשר להיזקק לענייני גירות כאלה, "אך אין אני מוצא לנכון שירעישו על זה רבני הדור ולצאת במחאה גלויה נגד הגרות, כי בעיני עמי הארץ זהו כחלול השם שאינם מניחים הנשים להתגייר ובפרט הילדים שבאמת עפ"י דין אפשר לגיירם".

הרי שרק חלק קטן מהפוסקים הסכימו לגייר במקרה זה, ואף הם התירו רק במקרים חריגים מאוד. אמנם יש לציין שדעות אלו לא נדחו לגמרי וקיימות הן ברקע של הפסיקה, וכפי שאמר הרב שמואל תנחום רובינשטיין זצ"ל (תרע"ו-תשנ"ח), שהיה אב"ד בבית הדין הרבני בתל אביב, בשיעורו בכנס השלוש עשרה לתורה שבעל פה שדן בנושא: "ואם כי לא נמנענו מלהביא את דברי המלמד להועיל המקל בגיורת לכהן, חובה עלינו להביא את דעתו של מרן הרב הראשי לישראל הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג ז"ל המחמיר בזה, ואינו מסכים להתיר גיור כזה" (מתוך חוברת תורה שבעל פה, מוסד הרב קוק תשל"א, עמ' פא).

ראוי להעיר על כמה מהנקודות שהוזכרו בדברי הפוסקים דלעיל:

א. לענין סברת המקילים כדי למנוע השתמדות הבעל – הגרי"ל צירלסון הביא כמה ראיות שיש שהתירו לחטוא חטא קל כדי למנוע השתמדות של אחר, וקל וחומר להתיר לאותו אחר עצמו חטא קל כדי למנוע שישתמד. אולם יש מקום להעיר על כך שכן יש חילוק גדול בין הנדונים שמהם הביא ראיה שבהם אין "איוס" שמחמתו יש לשקול כביכול להתיר את האיסור או להימנע ממחאה נגדו, לבין מצב שבו יש "איוס" כזה ובו יש יותר מקום לומר שחובתנו שלא להיכנע לאיוס, שכן כניעה לאיומים היא פרצה שתביא לביטול גורף של היכולת למחות בחוטאים. ועוד יש לומר מחמת סברא זו של מניעת פרצה בניגוד לסברת הגרי"ל צירלסון, שאם מתירים לאחר חטא קל כדי למנוע את השתמדותו של זה – קל וחומר שנתיר חטא קל לו עצמו, שאדרבה, דווקא לאחר יש מקום להתיר חטא קל כדי למנוע מזה חטא חמור, שבוזה אין חשש לפרצה, אבל לחוטא עצמו אין להתיר חטא קל כדי למנוע מחמור ממנו, כמו שכתב הדברי מלכיאל (חלק ג סימן קמד): "אם נבוא לדון בסברות כאלה נבוא לעשות ח"ו כל איסורי התורה כהפקר וכל הרוצה לעשות דבר עבירה יאמר שעושה זאת כדי להנצל מחמורה ממנה... אף במקום שהותר לא הותר רק לאחרים לעשות איסור קל כדי להציל חבירו מאיסור חמור... אבל להתיר לחוטא למלא תאות נפשו כדי שלא יעבור על איסור חמור מזה – בודאי אין להתיר לו". וראיה ברורה לחילוקים אלה, שהובאה אף בדברי מלכיאל (שם), יש להביא מדברי הרמ"א (יו"ד שלד, א), שמנדים למי שחייב נידוי אף אם יש חשש שיצא על ידי כך לתרבות רעה, והלא דברים קל וחומר, אם מנדים – כל שכן שמוחים, וכל שכן שאין מתירים לעשות איסור מחמת "איוס" כזה, ועיינו באגרות משה (אבהע"ז חלק ב סימן ד) הנ"ל, שאף שלא דן בדברי הגרי"ל צירלסון עמד על השוואת דנון דידן לדנון זה.

לענינו בכל אופן נראה שאין יסוד ממשי לחשש זה, ולכל היותר יישאר לחיות עם הגויה בגיורתה (ונראה שעיקר החשש היה במקומות ובזמנים שבהם בכל אופן היה ליהודי שאינו שומר מצוות אינטרס להמיר את דתו ולזכות בזכויות שנשללו מהיהודים, ונוסף לכך לא הייתה אפשרות למסד נישואים בין בני דתות שונות – הגרי"ל צירלסון שהעלה סברה זו חי במזרח אירופה לפני כמאה שנה, התשובה המסוימת הזו נכתבה לשואל מבולגריה. לא ידוע לנו מה היה המצב שם באותה תקופה, וגם השנה המדויקת של התשובה לא צוינה, אך ככלל, בכל מזרח אירופה היו נישואין דתיים בלבד עד למהפכה הרוסית, ונישואין אזרחיים הונחגו לאחריה בהדרגה. נוסף לכל זאת, בתשובה המדוברת הגויה כבר התגיירה והשאלה הייתה רק על הנישואין, לעומת האפשרות להשתמדות של שני בני הזוג – היהודי והגיורת, והיה איוס קונקרטי כזה מצידם, שנראה בעיני השואל כאיוס רציני).

אלא שלאידך גיסא, דווקא כיוון שבענינו לא מדובר ב"איוס" אלא שהמצב העובדתי הקיים הוא שבני הזוג חיים יחד ואנו מבקשים לשקול אם יש מקום להתיר את הגיור למרות המשך חייהם המשותפים כצפוי, ובוזה יש לכאורה יותר מקום לשיקול "נקי" של חטא חמור לעומת חטא קל.

ב. לענין איסור זונה לכהן: גם ללא גיור קיים איסור זה בנוגע לכהן, וזאת נוסף לאיסור של נישואין לגויה הנוגע אף לישראל. ואדרבה: בגיורת לדעת הרמב"ם (וכנ"ל) האיסור מן התורה הוא רק בנשואין ולא בביאה ללא נישואין, ואילו בגויה עובר בכל ביאה אף ללא נישואין (הלכות איסורי ביאה יב, ג; יז, ו). ולענין הטענה שלאחר הגיור מוכשלת אף היא באיסור, שהרי הגיורת אסורה להינשא לכהן, ואילו לפני הגיור האיסור הוא רק עליו – לענין האיסור החל על כל יהודי, לפחות כשמדובר בפרהסיה, לכאורה יש לפקפק בסברא זו, שהרי "הבועל ארמית קנאין פוגעין בו", היינו בו ובה (וכמעשה זמרי, שפינחס הרג אותו ואת כזבי גם יחד), ואף אם נאמר שאין היא בכלל האיסור אלא שנהרגת כיוון שבאה ליהודי תקלה על ידה (עיינו לשון הרמב"ם שם יב, ג, ועיינו באור החיים על התורה סוף פרשת בלק ועוד), מכל מקום צריך עיון אם נוכל לראות את הצלתה מחיוב מיתה, יהיה גדרו אשר יהיה, ללא גרידא כהכשלה.

ג. החשש שהעלה הרב גורן שאם לא נקל בזה יגרם הדבר להכרה בגיורי ונישואי הרפורמים אינו שייך כלל בחו"ל, שהרי שם בכל מקרה לצערנו נערכים נישואים וגיורים כאלה ואין הבדל בהכרה (או באי ההכרה) מצד הרשויות בינם לבין אלה הנעשים כדת משה וישראל. ואף בארץ דומה שעצם ההנחה שכן יהיה ושווקא ההקפדה בענין זה היא שתחזק את החשש להכרה בגיורי ונישואי הרפורמים צריכה הייתה עיון גם בשעתו, וודאי צריכה עיון בזמנו אנו. וצריך עיון גם אם כלל יש מקום להתחשב בסברא כזו, שהרי יש לחשוש לאידך גיסא שאדרבה, אם נקל במקרה זה משום חשש זה, ידרשו מעימנו קולות נוספות באיוס של ההכרה בגיורים ונישואים שלא כדת משה וישראל, ואין לדבר סוף. ואדרבה, אם נעמוד כחומה בצורה שלא להתיר דבר האסור מן הדין [אם כי כמובן גם שלא להחמיר שלא לצורך במה שאינו אסור מן הדין], יש יותר סיכוי שעמדתנו תכובד גם בידי מי שבעצמם אינם שומרי מצוות. ואילו אם ניכנע לכל רוח מצויה, תתחזק התחושה והתפיסה כי "הרבנים יכולים לפסוק כראות עיניהם", וממילא ייווצרו יותר דרישות להתיר את האסור ואף איבה כלפיהם כל אימת שלא ייעתרו לדרישות כאלה.

ועל כל פנים, הלכה למעשה כאמור, הגישה הרווחת אצל הפוסקים היא שלא להתיר גיור כזה, וזאת אף שלסברות ההיתר השונות היה מקום לצרף גם את הטענה שכל הכהנים בימינו אינם ודאיים אלא כהני חזקה בלבד ואת דברי מהרש"ם ומהרש"ל וסיעתם (עיינו לעיל הערה 2).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:

הרב זלמן נחמיה גולדברג

הרב נחום אליעזר רבינוביץ

הרב ישראל רוזן